

Akraba Dışı Donör Tarama ve Ürün Kabul Süreci – TÜRKÖK Oturumu

Dr. Ali Hakan Kaya

Dr. Abdurrahman Yurtaslan Ankara Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Allogeneik hematopoetik hücre nakli (allo-HCT) başta hematolojik kanserler ve kemik iliği yetmezliği olmak üzere birçok potansiyel ölümcül hastalığın tedavisinde kullanılan küratif bir tedavi seçeneğidir. Özellikle akut lösemiler allo-HCT yapılan olguların büyük kısmını oluşturmaktadır. Allo-HCT uygulamasındaki gelişmeler ve genişleyen endikasyonları nedeni ile transplant hastalarında her geçen yıl artış olmaktadır. Kök hücre seçiminde sırasıyla akraba, akraba dışı ve alternatif kaynaklar olarak yarı uyumlu veya kord kaynaklı ürün tercih edilmektedir. Akraba içi donörü olmayan ve kök hücre nakli adayları hastalar için akraba dışı tarama süreci başlatılmaktadır. Avrupa ve Amerika verilerine bakıldığında kök hücre naklinde akraba dışı verici kaynaklı ürün yaygın olarak kullanılmaktadır. Hatta son yıllarda gelişmiş ülkelerde doku bankalarındaki donör havuzunun genişlemesi ile akraba içi vericiden daha fazla oranda akraba dışı verici kaynaklı ürün kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde yeni kurulan ulusal kök hücre doku bankası Türkiye Kök Hücre Koordinasyon Merkezi (TÜRKÖK) sayesinde akraba dışı kaynaklı donörlere ulaşım imkanı kolaylaşmıştır. TÜRKÖK projesinin donör havuzu genişledikçe akraba içi vericisi olmayan ve kök hücre nakli tedavisine ihtiyaç duyan hastalar için önemli bir seçenek olacağı ve bu nedenle akraba dışı nakil oranlarının artacağı tahmin edilmektedir. Bu sunumda akraba dışı donör tarama ve ürün kabul süreci hakkında gerekli prosedürler özetlenecektir.

Kök hücre kaynağı için doku uyumu (HLA) hakkında terimler tablo 1’de verilmiştir. Transplant merkezleri bünyesinde yerel kök hücre nakil konseyinde allo-HCT kararı alınmış ve akraba içi taramada 9/10 veya 10/10 HLA uyumuna sahip donör saptanamamış hastalar için yine konsey raporu doğrultusunda akraba dışı tarama süreci başlatılabilmektedir. Türkiye’de akraba dışı tarama yapma yetkisi olan kurumlar şunlardır;

- 1- Sağlık Bakanlığı Türkiye Kök Hücre Koordinasyon Merkezi - TÜRKÖK
- 2- Ankara Üniversitesi Akraba Dışı Doku ve Kordon Kanı Bankası - TRAN
- 3- İstanbul Üniversitesi Akraba Dışı Doku ve Kordon Kanı Bankası – TRİS

Tablo 1. HLA uyum düzeyi için terimler

MRD (matched related donor)	Tam eşleşmiş donör; 10/10 uyumlu kardeş-akraba
MUD (matched unrelated donor)	Tam eşleşmiş donör; 10/10 uyumlu akraba dışı
MMRD (mismatched related donor)	Tek uyumsuz donör; 9/10 uyumlu kardeş-akraba
MMUD (mismatched unrelated donor)	Tek uyumsuz donör; 9/10 uyumlu akraba dışı
Haploidentik	2 veya daha fazla uyumsuz nakil; 5/10-6/10-7/10-8/10 uyumlu kardeş-akraba

Bu kurumlar üzerinden akraba dışı tarama süreci başlatılabilmektedir. Doku bankalarına başvuru sırasında gerekli evraklar olan; akraba dışı verici taraması kararı alınmış kök hücre nakli konsey formu, hastanın yüksek çözünürlükte çalışılmış HLA rapor sonucu ve başvuru yapılan kuruma ait akraba dışı verici tarama formu mail üzerinden veya posta yolu ile ilgili kuruma gönderilebilmektedir. Tarama süreci sonucunda Türkiye içi doku bankalarında uyumlu verici saptanması durumunda kısa sürede sonuç raporu ile bilgi verilmektedir. Eğer uyumlu verici saptanamaması durumunda ise başvuru yapılan doku bankası tarafından yurt dışı doku bankalarında tarama başlatılmaktadır. Uyumlu verici veya vericilerin bulunması ile mail ortamında donör/donörlere ait bilgiler transplant merkezi ile paylaşılmaktadır. Saptanan vericinin transplant merkezi tarafından kabul edilmesi durumunda work-up süreci başlatılır. Work-up sürecinde ilgili donör doku bankasının kendi içinde standardize ettiği istem formu doldurulur. İstem formunda her doku bankasında farklı bilgiler talep edilebilmekle birlikte genel olarak hasta bilgileri, transplant merkezinin bilgileri, istenilen kök hücrenin kaynağı (kemik iliği/periferik kan), kök hücrenin miktarı, ek ürün talebi ve nakil tarihi için 3 ayrı seçenek olacak şekilde tarih bilgileri istenmektedir. Work-up formu doku bankasına gedikten sonra doku bankası tarafından donöre ulaşılmakta ve donörün işlem için onayı ve belirlenen tarih için uygunluğu sorgulanıp transplant merkezine work-up sonuç raporu olarak mail ortamında iletilmektedir. Sonraki süreçte donörün uygunluk için tetkik ve muayene işlemleri, kök hücrenin transplant merkezine belirlenen tarihte transferi ile ilgili konular doku bankası sorumluluğunda yürütülmektedir. Donörün uygunluk test sonuç raporu hastaya hazırlık rejimine başlanmadan transplant merkezine iletilir ve uygun bulunması dahilinde önceki süreçte belirlenen tarih doğrultusunda doku bankası kök hücre hazırlığına, transplant merkezi ise hastaya ait tedavi sürecini yönetmekle sorumludur. Doku bankası tarafından hazırlanan kök hücrenin transfer bilgileri, transplant merkezine tahmini ulaşma saati ve ürünü getirecek kişinin bilgileri mail ortamında transplant merkezine gönderilir. Belirlenen tarihte kök hücre, transplant merkezine ulaştıktan sonra ilgili doktor

ve hemşire tarafından ürün teslim alınır. Doku bankasının ürün içeriğini belirtir belgeleri, ürünün uygun koşullarda ve sıcaklıkta taşındığına dair belgeler karşılıklı onaylanarak birer nüsha şeklinde transplant merkezi ve doku bankası ile paylaşılır. Sonraki süreçte ise ürün transplant merkezinin sorumluluğundadır.

Nakil süreci bittikten sonra transplant merkezi doku bankasının talep ettiği belirli aralıklarla, hasta hakkında temel bilgileri (hastanın hayatta olup olmadığı, primer hastalığın durumu, transplant sonrası erken ve geç dönemde görülen komplikasyonları, vb.) mail ortamında paylaşmakla sorumludur.

Kaynaklar:

1. Pasquini M, Zhu X. Current uses and outcomes of hematopoietic stem cell transplantation. CIBMTR Summary Slides. 2015. Available from: <http://www.cibmtr.org>.
2. Annual report/16. The Annual Report is also available to download at: www.ebmt.org
3. <https://turkok.saglik.gov.tr>